

บทที่ 2

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในวิชาสุขศึกษา

ขอบข่ายของเนื้อหา

1. ความสำคัญ
2. ความพร้อม
3. ความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. การถ่ายทอด
5. การฝึก
6. แรงจูงใจ
7. การเสริมแรง
8. สรุป
9. คำถามและกิจกรรมประกอบท้ายบทที่ 2

จุดประสงค์ในบทที่ 2

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความสำคัญขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในวิชาสุขศึกษาได้
2. ระบุและอธิบายลักษณะขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้

บทที่ 2

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในวิชาสุขศึกษา

1. ความสำคัญ

การสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น อาจเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป หรือเป็นการจัดสภาพการณ์ จัดสถานการณ์ จัดกิจกรรม อันเป็นการวางแผนการที่จะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปด้วยความสะดวก และรวมทั้งการเรียนที่จัดเป็นแบบฉบับต่าง ๆ หรือจัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยไม่ฝืนวิธีตรงอื่น ๆ ด้วย

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือผู้เรียนได้เจริญงอกงามขึ้นทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยรู้จักผิดชอบชั่วดี มีความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยปกติได้อย่างมีความสุข จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนมาก โดยเฉพาะในวิชาสุขศึกษา ซึ่งนักเรียนทั่วไปไม่ได้เห็นความสำคัญมากเท่ากับวิชาการแขนงอื่น ๆ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เหล่านั้นอาจจะมีมากมายนับแต่ตัวเด็ก ตัวครู บรรยากาศในการเรียนการสอน จนกระทั่งถึงภูมิหลังของนักเรียน ความรู้ของครูที่จะนำมาถ่ายทอด ฯลฯ ทุกสิ่งทุกอย่างถือเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสิ้น

ดังนั้น ผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ให้ดี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักในความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้ให้มากขึ้นไป

2. ความพร้อม (Rediness)

ความพร้อมของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นหากตัวผู้เรียนมีความพร้อม และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาก่อน

ในการสอนสิ่งใด ๆ ให้กับผู้เรียนนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความพร้อมและประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ และผู้สอนต้องตระหนักไว้เสมอว่าความพร้อมของผู้เรียนนั้นจะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ผู้สอนควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพความพร้อมที่ผู้เรียนเหล่านั้นมีอยู่

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพร้อม ได้แก่ วุฒิภาวะทางด้านร่างกายและสติปัญญา การสนใจ ประสพการณ์ และสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน เมื่อครูทุกคนตระหนักแล้วว่าความพร้อมเป็นปัจจัย สำคัญทำให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคล

ในเรื่องความพร้อมของเด็กนักจิตวิทยาชาวสวิส ชื่อ เพียเจต์ (Jean Piaget) ได้ทำ การทดลองโดยมอบงานชุดหนึ่งให้เด็กวัยต่าง ๆ กันทำแล้วทดสอบ ผลจากการทดสอบพบว่า ระดับความเข้าใจของเด็กมีความสัมพันธ์กับวัยอย่างเห็นได้ชัด จากผลการทดลองของเพียเจต์ได้ถูกนำ ไปใช้ทางการศึกษา ดังนี้คือ

1. ความพร้อมของเด็กมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับอายุ ฉะนั้นในการจัดประสพ การณ์ให้แก่เด็กแต่ละวัยต้องคำนึงถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ
2. เด็กจะเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพร้อมของเขา โดยอาศัยประสพ- การณ์เดิมเป็นพื้นฐาน
3. ด้านการจัดหลักสูตร จากแนวความคิดของเพียเจต์ ได้ถูกนำไปใช้ในการบรรจุเนื้อหา ลงในหลักสูตร โดยพิจารณาความยากง่าย ความลึกซึ้ง ให้สัมพันธ์กับระดับความ พร้อมของเด็กโดยยึดระดับชั้นและวัยเป็นหลัก จากแนวความคิดนี้สามารถสังเกตได้ จากหลักสูตร หรือหนังสือแบบเรียนในแต่ละระดับชั้นไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาจะเห็นว่าเนื้อหามีความต่อเนื่องกัน สำหรับความยากง่ายหรือ ความลึกซึ้งจะแตกต่างกันไปตามระดับชั้นที่สูงขึ้นไป

ในการสอนสุขศึกษา ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของเด็กเฉพาะกลุ่มด้วย ฉะนั้น การที่ครูจะเริ่มสอนบทเรียนใหม่ทุกครั้ง ครูต้องสำรวจว่านักเรียนมีความพร้อมทางด้านความรู้พื้นฐาน ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องใหม่ได้หรือยัง มากน้อยเพียงใด การสำรวจความพร้อมนี้ครูอาจทำ ได้โดยการทดสอบก่อนสอนเรื่องใหม่

เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนการสอน ครูควรคำนึงถึงต่อไปนี้

1. ควรจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างความสามารถ ความสนใจ ตลอดจนพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน
2. ถ้าผู้เรียนไม่พร้อมที่จะเรียน หรือกระทำการกิจใด ๆ ครูควรจดหรือให้การเรียน หรือการทำการกิจนั้นก่อนจนกว่าผู้เรียนจะมีความพร้อมพอที่จะเรียนหรือกระทำ การกิจนั้นได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่สร้างความคับข้องใจ และความรู้สึกหมกหมองให้แก่ผู้เรียน

3. ด้วยเหตุที่ว่าผู้สอนจะต้องสอนสิ่งเดียวกันให้กับผู้เรียนที่มีความพร้อมแตกต่างกัน จึงเป็นการยากที่ผู้สอนจะหวังให้ผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้เท่าเทียมกันหมด และเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้สอนที่จะต้องปรับปรุงวิธีการสอนและเลือกใช้สื่อการสอนตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับลักษณะความแตกต่างของผู้เรียน
4. การเลือกใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำจะต้องพิจารณาถึงความแตกต่างกันตามระดับความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences)

นักเรียนแต่ละวัยแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ สติปัญญา อารมณ์และลักษณะนิสัยใจคอ นักเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันย่อมเป็นการยากที่จะให้ได้รับผลดีในการสอนเท่าเทียมกันทุกคน อย่างไรก็ตามครูก็ต้องพยายามหาหนทางช่วยเหลือให้ทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด สำหรับเด็กที่มีสติปัญญาค่อนข้างต่ำ ครูก็ต้องให้ความดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ส่งเสริมให้กำลังใจและช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเหล่านั้นได้ใช้ความสามารถให้มากที่สุด

ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ครูผู้สอนควรพิจารณา ได้แก่

- 3.1 ความแตกต่างทางด้านสติปัญญา หมายถึง ความแตกต่างในการคิด การให้เหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งครูจะต้องเข้าใจ และให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีสติปัญญาด้อยกว่า
- 3.2 วุฒิภาวะทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมของนักเรียนจะมีผลกระทบต่อ การเรียนของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาทางด้านร่างกาย มักจะมีผลทางด้านอารมณ์ ติดตามมาด้วย เช่น เด็กนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับสายตา หรือเด็กนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยิน ฯลฯ เด็กนักเรียนที่มีปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ครูควรสนใจ ให้ความช่วยเหลือ โดยอาจจัดที่นั่งให้เหมาะสม เป็นต้น
- 3.3 ความสนใจ เจตคติ ความขบขันซึ่งในการเรียนวิชาสุขศึกษา มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ วิชาสุขศึกษาเป็นอย่างมาก ครูผู้สอนสุขศึกษาควรมีวิธีการที่สร้างความสนใจ เจตคติทางด้านสุขภาพให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

- 3.4 บุคลิกลักษณะของนักเรียน นิสัยใจคอ การปฏิบัติตนทางสุภาพที่นักเรียนผู้นั้น มีการปฏิบัติตนที่ดีจนสามารถเป็นตัวอย่างของเพื่อน ๆ ได้ การปรับตัวมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับเพื่อน ๆ ได้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีผลสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและพื้นฐานการศึกษาของครอบครัว
- 3.5 นักเรียนที่มีลักษณะพิเศษต่าง ๆ เช่น เก่ง-อ่อน มีความคิดสร้างสรรค์หรืออ่านหนังสือไม่ออก ร่างกายพิการ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลต่อการเรียนของนักเรียนทั้งสิ้น ครูต้องให้ความสนใจช่วยเหลือ และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับนักเรียนแต่ละคน เช่น การแบ่งกลุ่มเด็กทำกิจกรรมในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง เป็นต้น

ลักษณะความแตกต่างของเด็กแต่ละคนดังกล่าว เมื่อครูได้ศึกษาอย่างถ่องแท้แล้ว ครูก็ควรนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยพิจารณาดูว่าจะเลือกวิธีการสอนแบบไหนจึงจะเหมาะสมที่สุดสำหรับเด็กที่มีความแตกต่างกันมาก ๆ จะเลือกเทคนิคการสอนชนิดใดบ้าง จะเลือกสื่อการสอน อุปกรณ์การสอนอย่างไร การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนประเภทใดจึงจะเหมาะสมใช้ได้ผลกับเด็กแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการตามความแตกต่างของเด็กได้อย่างเหมาะสม และบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

4. การถ่ายทอด (Transfer)

การถ่ายทอดการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนรู้และเข้าใจสิ่งใหม่หรือสถานการณ์ใหม่ได้ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่เขามีอยู่ และการที่นักเรียนจะเรียนรู้สิ่งที่ตนเรียนได้ดีก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นมีความหมายสำหรับตัวของนักเรียนเอง และเป็นเรื่องที่นักเรียนเคยพบเห็นมาก่อน หรืออาจกล่าวได้ว่าสิ่งใหม่หรือสถานการณ์ใหม่นั้นจะต้องมีความคล้ายคลึงกับสิ่งที่นักเรียนเคยพบและเคยปฏิบัติมาก่อนในชีวิตประจำวัน

ในการสอนสุขศึกษาเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดการเรียนรู้ ครูควรยึดหลักปฏิบัติดังนี้

- 4.1 ในการสอนเรื่องใหม่แต่ละครั้ง ครูควรจะได้คำนึงถึงความรู้เดิมที่นักเรียนมีอยู่ก่อน
- 4.2 การสอนในเรื่องเดียวกัน ครูควรยกตัวอย่างหลาย ๆ แบบเพื่อว่านักเรียนแต่ละคนจะสามารถเข้าใจรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ตนเองเคยรู้หรือเคยพบเห็นมาก่อน

- 4.3 สอนให้นักเรียนรู้จักเปรียบเทียบสิ่งที่เคยเรียนมาก่อนในอดีตกับสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ใหม่ เพื่อช่วยทำความเข้าใจสิ่งใหม่ และสามารถจดจำสิ่งใหม่นั้นไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์อื่น ๆ ต่อไปได้อีก สัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่
- 4.4 ในการสอนครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความพยายามของตนเองในการค้นหาคำตอบหรือการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่
- 4.5 นักเรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ดีกว่าประสบการณ์รอง ดังนั้นในการสอน ครูควรจัดให้นักเรียนได้สัมผัสกับสิ่งของหรือสถานการณ์จริงที่อยู่รอบ ๆ ตัวของนักเรียนเองและมีความหมายสำหรับตัวเขาให้มากที่สุด
- 4.6 พยายามนำสื่อการสอนมาใช้อธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างแนวความคิดนำไปสู่ความเข้าใจและลงสรุปได้ด้วยตนเอง
- 4.7 หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ครูควรให้นักเรียนได้ฝึกทำสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ซ้ำ ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำและนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์อื่นต่อไปได้
- 4.8 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีนั้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพอใจและสนใจในสิ่งนั้น ฉะนั้น ในการจัดการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมใดที่เขามีความสนใจและพอใจเพราะถ้าเขาทำได้สำเร็จก็จะสร้างความพอใจและความเชื่อมั่นให้กับตัวเอง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ความพยายามในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น
- 4.9 การถ่ายทอดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับเทคนิคและวิธีการสอนของครู ประกอบกับบุคลิกของครูแต่ละคนอีกด้วย

5. การฝึก (Drill)

การฝึกเป็นการทำซ้ำ ๆ จนผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ จนอาจเกิดเป็นสุขนิสัยขึ้นมาในตัวของผู้เรียนนั้นได้

การฝึกควรคำนึงถึงต่อไปนี้

- 5.1 ควรให้ผู้ฝึกู้จุดมุ่งหมายของการฝึก และสิ่งที่น่าสนใจจะต้องมีความหมายและมีคุณค่าสำหรับตัวเขา มิฉะนั้นแล้วนักเรียนอาจเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการฝึก ซึ่งจะ มีผลกระทบต่อการเรียนสุขศึกษาและการปฏิบัติทางสุขภาพของเด็กได้ในที่สุด

- 5.2 การฝึกควรทำหลังจากการเรียนจบลงแล้วทุกครั้ง และควรฝึกภายในขอบเขตของสิ่งที่ได้เรียนไป โดยเน้นการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ในการแก้ปัญหา
- 5.3 การฝึกในแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลานานจนเกินไป และสิ่งที่นำมาให้นักเรียนฝึกไม่ว่าจะเป็นแบบฝึกหัด หรือกิจกรรมใดก็ตามควรน่าสนใจมีความท้าทาย และมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อที่นักเรียนจะได้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการฝึก
- 5.4 การฝึกควรใช้หลาย ๆ วิธี โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ ตลอดจนความต้องการของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ไม่เบื่อ และแต่ละคนจะได้ฝึกด้วยวิธีที่เหมาะสมสำหรับตัวของนักเรียนเอง
- 5.5 การฝึกควรให้นักเรียนฝึกในสิ่งที่ถูกต้องทั้งกระบวนการ อย่าให้นักเรียนฝึกผิด ๆ แล้วค่อยมาแก้ภายหลัง ควรเน้นให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของการฝึก ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนในการใช้ความพยายามให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น
- 5.6 การฝึกควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาความคิดและความเข้าใจของสิ่งที่ฝึกอย่างถ่องแท้ และเมื่อนักเรียนเข้าใจโดยถ่องแท้แล้วก็ไม่ควรฝึกต่อไปอีก และที่สำคัญที่สุดอย่าใช้การฝึกเพื่อเป็นการลงโทษ
- 5.7 การฝึกเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนมากกว่านักเรียนที่เรียนเก่ง แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจและความเข้าใจจุดประสงค์ของการฝึก
- 5.8 การฝึกควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสามารถของนักเรียน อย่าใช้วิธีการฝึกแบบเดียว กับนักเรียนทุกคน
- 5.9 การฝึกแต่ละครั้งควรคำนึงถึงการฝึกลักษณะนิสัยในการทำงานควบคู่กันไปด้วยกับการฝึกความสามารถทางด้านอื่น ๆ เช่น การมีสมาธิ ความประณีต ความมีระเบียบแบบแผนในการทำงาน ความตรงต่อเวลา และความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่นักเรียน อันจะนำไปสู่ความมีสุขภาพดีของนักเรียนนั่นเอง

จุดมุ่งหมายของการฝึกเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่ดีทางสุขภาพ เพราะฉะนั้นครูผู้สอนสุขศึกษาควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ในการฝึกดังที่กล่าวมาด้วย

6. แรงจูงใจ (Motivation)

การจูงใจนับว่าเป็นกุญแจดอกสำคัญนำไปสู่การเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนเมื่อได้ทำอะไรลงไปก็ย่อมต้องการความสำเร็จและการเป็น

ที่ยอมรับ เพราะความสำเร็จทำให้ทุกคนเกิดความพอใจ มีความสุขใจ มีขวัญและกำลังใจในการที่จะกระทำต่อไป ไม่ว่าสิ่งนั้นจะยากหรือง่ายประการใด

ในการสอนสุขศึกษา ก่อนที่ครูจะตำหนินักเรียนว่าขาดความสนใจ ไม่ให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน หรือไม่มีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใดนั้น ครูควรจะได้สำรวจตัวครูเองเสียก่อนว่าปัญหานั้นเกิดขึ้นจากตัวนักเรียนหรือเกิดขึ้นจากครู เป็นปัญหาทางด้านการสอนของครู หรือทางด้านการเรียนของเด็กเอง หรือบางทีอาจเป็นเพราะเด็กขาดกำลังใจ มีความเบื่อหน่าย ท้อถอย และถ้าหากวิเคราะห์ได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากสาเหตุหลัง ครูควรแก้ปัญหาด้วยการให้ความสนใจ และสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน

แรงจูงใจมี 2 แบบ คือ

- แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ได้แก่ สิ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ภายนอกตัวผู้เรียน เช่น บุคลิกภาพของครู การชมเชย การให้คะแนน การให้รางวัลด้วยสิ่งของ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ในตัวผู้เรียน
- แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ได้แก่ ความสนใจ ความพอใจ ความต้องการ หรือความรู้สึกเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ขวัญและกำลังใจซึ่งทุกสิ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งมีอิทธิพลผลักดันให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น บากบั่นในการทำการใด ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่ตนทำด้วย

เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ ครูควรทราบความต้องการพื้นฐานของเด็กซึ่งมีดังต่อไปนี้

- 6.1 ความต้องการความมั่นคงทางด้านอารมณ์และการเป็นที่ยอมรับของครู และเพื่อน ๆ นักเรียนด้วยกัน
- 6.2 ความต้องการความมั่นคงทางด้านสติปัญญา การเป็นที่เชื่อถือ การยอมรับในความสามารถของตนโดยกลุ่มและสังคมที่ตนสังกัด
- 6.3 ความต้องการเป็นที่ยอมรับในฐานะเอกลักษณ์บุคคล และบุคคลเหมือนกับคนอื่น ๆ ในกลุ่ม
- 6.4 มีความมั่นคงทางด้านปรัชญาของชีวิต กล่าวคือมีความเข้าใจลึกซึ้งถึงคุณค่าของชีวิต มีความคิด มีจุดหมายของชีวิตที่แน่นอน

ความต้องการพื้นฐานของนักเรียนดังกล่าว ครูจำเป็นต้องทำความเข้าใจด้วยว่า เป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดความกดดันทางด้านอารมณ์ของนักเรียน อาทิเช่น ความกระวนกระวายใจ การขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ความรู้สึกขาดความมั่นคงในสถานภาพของตนเอง ความสับสน

และความเคลือบแคลงสงสัย สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อบุคลิกภาพตลอดจนผลการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถสร้างหรือลดปัญหาทางวินัยของห้องเรียนให้แก่ครูได้ด้วย

เทคนิคการสร้างแรงจูงใจ ในการสร้างแรงจูงใจนั้นครูต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การที่นักเรียนรู้ว่าตนเองสามารถเจริญก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ย่อมเป็นการเสริมสร้างกำลังใจ และเพิ่มพูนความพยายามให้ใช้ความสามารถเพิ่มขึ้นอีก ฉะนั้น ในการสอนครูจึงควรเลือกจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้นักเรียนทุกคนมีความรู้สึกว่าคุณครูสามารถประสบความสำเร็จได้ทัดเทียมกัน

2. การจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้สำรวจจุดอ่อน จุดเด่นของตัวนักเรียนเอง ครูต้องให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจและกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละคนใช้ความสามารถของตนที่มีอยู่อย่างเต็มที่และสอนให้รู้จักกล้าเผชิญกับความจริง หลีกเลี่ยงความหวังที่เลื่อนลอยปราศจากเหตุผล

3. การให้ความรัก ความเข้าใจ ความสนใจ และความเป็นกันเองกับนักเรียนเป็นการเสริมสร้างกำลังใจที่สำคัญอีกทางหนึ่ง เพราะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเอง เห็นความสำคัญของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครูและเพื่อน ๆ ในห้อง หากครูพบว่านักเรียนคนใดมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนหรือเรื่องส่วนตัวก็ตาม ครูควรให้ความช่วยเหลือทั้งในและนอกเวลาเรียนด้วยความเต็มใจ

4. ควรส่งเสริมให้กำลังใจ โดยการกระตุ้นให้นักเรียนมีความรู้สึกภูมิใจในความสามารถของตนเอง และภูมิใจในผลงานที่ตนได้ทำไปแล้ว

5. ในการจัดการเรียนการสอนครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน การกำหนดแผนการสอน และจุดหมายปลายทางที่ทุกคนจะต้องใช้ความพยายามไปให้ถึง ตลอดจนเข้าใจความคาดหวังของครูที่มีต่อเขาทางด้านการศึกษา

6. ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนเห็นคุณค่าของสุขภาพตนเอง โดยเป็นส่วนประกอบในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพ

7. เสริมสร้างสุขลักษณะและเจตคติทางสุขภาพให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน โดยเริ่มจากตัวครูก่อนเป็นจุดแรก กล่าวคือถ้าครูมีความสนใจในการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพ สอนดี มีความขยัน กระตือรือร้น สอนแล้วนักเรียนเข้าใจดี มีความสนุกสนาน นักเรียนก็จะเกิดความรักศรัทธาในตัวครู หันมาให้ความสนใจและมีเจตคติที่ดีไปด้วยในที่สุด

8. การจูงใจนี้ครูสามารถสร้างได้หลายวิธี แต่ควรเลือกให้มีความสัมพันธ์กับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน และควรนำมาใช้โดยสม่ำเสมอ

9. สินจ้าง รางวัล เป็นสิ่งหนึ่งที่นำมาใช้ได้ผลในการสร้างแรงจูงใจ แต่ผู้ให้พึงระมัดระวังอย่าให้นักเรียนมุ่งที่จะทำการสิ่งใดเพื่อสินจ้างรางวัลแต่เพียงเท่านั้น แต่ควรเน้นให้นักเรียนทุกคนตระหนักว่าควรทำงานเพื่องาน

7. การเสริมแรง (Reinforcement)

การเสริมแรง หรือการเสริมกำลังใจ หมายถึง การแสดง การยอมรับในพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมา เพราะการยอมรับนั้นทำให้นักเรียนเกิดกำลังใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ อีกในเวลาต่อมา การเสริมแรงจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูควรนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อจะได้ช่วยให้การเรียนการสอนนั้นประสบผลดียิ่งขึ้น

การเสริมแรง ครูอาจทำได้โดยการแสดงออกทางใบหน้าหรือท่าทาง เช่น การพยักหน้า การยิ้ม หรือจะแสดงออกด้วยวาจา โดยการกล่าวชมเชย ดี เก่ง ดีมาก การยกย่องในความสามารถ การให้รางวัล เป็นต้น

ข้อแนะนำในการเสริมแรง

- 7.1 การเสริมแรงควรกระทำทันทีเมื่อพฤติกรรมนั้นสิ้นสุดลง
- 7.2 การเสริมแรงควรให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดง
- 7.3 การเสริมแรงควรให้เหมาะสมกับโอกาส พยายามอย่าใช้ให้พร่ำเพรื่อจนเกินความจำเป็น และพึงหลีกเลี่ยงการใช้คำชมเชยที่ซ้ำ ๆ เพราะนักเรียนจะเบื่อ และเกิดรำคาญหรืออาจจะนำมาล้อเลียนได้
- 7.4 ครูควรใช้การเสริมแรงให้สม่ำเสมอและมีความต่อเนื่อง เพื่อนักเรียนจะได้ใช้ความพยายามเพิ่มขึ้น
- 7.5 การเสริมแรงโดยวิธีให้รางวัล ควรเริ่มทีละน้อย แล้วค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งสำเร็จตามที่ครูต้องการ จึงจะให้รางวัลใหญ่ เช่น การให้รางวัลการเรียนดีเด่นประจำปี
- 7.6 ในการเสริมแรงทุกครั้ง ครูควรชี้ให้นักเรียนทุกคนสังเกตเห็นรูปแบบที่ดี ซึ่งควรแก่การได้รับคำชมเชยหรือรางวัล เพื่อให้นักเรียนคนอื่น ๆ จะได้เอาอย่าง

- 7.7 ในการทำงานทุกชั้นของนักเรียน ผลความสำเร็จของงานตลอดจนความเป็นระเบียบของงาน ย่อมเป็นการเสริมแรงได้ทั้งสิ้น
- 7.8 ครูควรให้ความสนใจในผลงานของนักเรียนทุกชั้น โดยให้การยกย่องเมื่อผลงานนั้นดีเด่นจนสามารถเป็นแบบอย่างได้ และกระตุ้นให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน

8. สรุป

วิธีสอนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งส่วนหนึ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการในการให้การศึกษา องค์ประกอบที่ช่วยส่งผลให้ครูใช้วิธีสอนที่เหมาะสมและส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงนั้นคือองค์ประกอบที่ถือว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น เช่น ความพร้อมของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน การถ่ายทอดความรู้ของครู การฝึกผู้เรียน การใช้แรงจูงใจ การเสริมแรง ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่านอกจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ครู ก็เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกประการหนึ่ง ดังนั้น ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อนักเรียน สิ่งที่ครูควรตระหนักไว้เสมอในการจัดการเรียนการสอนคือ จุดประสงค์ของการศึกษาหรือจุดประสงค์ของบทเรียน ลักษณะของเนื้อหาวิชา ลักษณะของผู้เรียน ตัวครูเอง ตลอดจนสถานที่ บุคลากรและเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกในการสอนต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ครูควรตระหนักไว้เสมอเพื่อที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามที่ได้มุ่งหวังไว้

9. คำถามและกิจกรรมประกอบท้ายบทที่ 2

1. ในการจัดการเรียนการสอนปัจจุบันท่านมีแนวคิดอย่างไรเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
2. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนั้นมีอะไรบ้าง ให้ท่านอธิบายพร้อมยกตัวอย่างมาให้เห็นชัดเจน
3. ท่านเป็นครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ท่านคำนึงถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร ให้ยกตัวอย่างมา 1 อย่าง ที่ท่านเห็นว่าสำคัญที่สุด พร้อมคำอธิบายอย่างชัดเจน